

Studia Biblica Slovaca

Ročník 9

2017

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník IX (2017), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Vedecké kolégium/Advisory board: Reimund BIERINGER (Leuven, B) – Georg BRAULIK OSB (Wien, A) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra, SK) – Massimo GRILLI (Roma, I) – Leslie HOPPE OFM (Chicago, USA)

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín, SK)
Zástupca šéfredaktora: Jozef JANČOVIČ (Bratislava, SK)
Redaktor pre recenzie: František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie, SK)
Výkonný redaktor: Martina KORYTIAKOVÁ (Roma, I)

Redakčná rada /Editorial board: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Juraj FENÍK (Košice, SK) – Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok, SK) – Róbert JÁGER (Košice, SK) – Peter JUHÁS (Münster, D) – Branislav KEUSKA (Ružomberok, SK) – Róbert LAPKO (Košice, SK) – Libor MAREK (Detroit, USA) – Jaroslav RINDOŠ (Bratislava, SK) – Milan SOVA (Bratislava, SK) – Jozef TIŇO (Bratislava, SK) – Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Dušan Rončák

Obálka: Martin Mičko

Na príprave publikácie sa podieľali Štefan Macko, Zuzana Očkajáková, Cathal Ó Manacháim, Helena Panczová, Július Pavelčík, Daniel Škoviera a Lucilla Mária Tongel'ová SDR.

Príspevky v slovenčine, češtine a v angličtine (od zahraničných autorov) alebo knihy na recenziu prosíme poslať na adresu redakcie *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), redakcia@biblica.sk.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe, podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word. Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený abstraktom a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine/češtine a angličtine, zoznamom bibliografie a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Upresňujúce podmienky pre prispievateľov sú dostupné www.biblica.sk.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2017.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

pohľad ostáva v dnešných rokoch analýz len na horizonte očakávania a málokto zo skúsených učencov sa odváži ponúknuť ju vyvážene. Vo veci diachronických vrstiev Deuteronomia, v ktorých Braulik sumárne a smelo predkladá svoju teóriu (s. 21 – 28) o vzniku knihy, pokladá rámcové úvodné (1,1-5) a záverečné verše (34,10-12) za posledné a pochádzajúce najneskôr zo začiatku 4. storočia ako doplnok k niekoľkým zmienkam o Mojžišovej smrti (32,48-52; 34,1a*.7-9) ovplyvneným Kňazským spisom (Priesterschrift). Tie isté verše, ktoré boli už viac ako pred polstoročím radené k posledným redakčným vrstvám Pentateuchu (M. Noth), ostávajú aj v Braulikovom náhľade bez akéhokoľvek prepracovania ako posledné slovo Deuteronomia, pričom ich chápe iba ako časovo posunuté do redakcie o takmer dve storočia neskoršej. I keď recenzent na inom mieste ukázal (*Take off your sandals from your feet!* [ÖBS 32], 2008, 171-287), že predovšetkým 34,9-12 vytvára naratívne aj koncepcne nerozdeliteľnú jednotu a že teórie o vzniku týchto veršov mylne ignorujú literárnu stránku unikátneho záveru Pentateuchu, nemôže negratulovať edícii SBAB, že v ostatnom zväzku Braulik predkladá štúdie, ktorých analýza bude užitočnejšia – ako mnohí dúfajú – v pripravovanom komentári k Deuteronomiu (s. 9), na ktorom už Braulik s Lohfinkom pracujú mnohé roky. Aj každému slovenskému čitateľovi, ktorý používa Deuteronomium ako knihu k štúdiu a výskumu, sa vrelo odporúča nahliadnuť do Braulikových zozbieraných príspevkov – *Studien zu Buch und Sprache des Deuteronomiums* – dostupných v knižnici Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne.

*Blažej Štrba
Univerzita Komenského v Bratislave
Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
Banská 28
976 32 Badín
Slovenská republika*

GRILLI, Massimo – GUIDI, Maurizio – OBARA, Elžbieta:
Comunicazione e pragmatica nell'esegesi biblica (Lectio 10), Cinisello Balsamo, MI – Roma: San Paolo – GBPress, 2016. 262 s. ISBN 978-88-215-9898-2.

Predkladaná monografia je dielom troch profesorov Pápežskej Gregorovej univerzity v Ríme. Cieľ štúdie výstižne ozrejmuje text na zadnej obálke knihy:

(...) príspevok k chápaniu Svätého písma ako komunikačnej udalosti, v presvedčení, že slovo – zvlášť to biblické – nielen „hovorí“, ale „koná“, pretože nenecháva a nechce nechať veci len tak, ako sú. To však znamená, že interpretácia nemôže zostať na úrovni sémantiky, ale musí vziať do úvahy aj komplexný mechanizmus komunikačnej interakcie a jej

implikovaných agentov v samotnom momente čítania textu. Monografia je v istom zmysle priekopnícka, pretože hoci na jednej strane v lingvistike je pragmatika etablovanou perspektívou, na strane druhej v biblickom skúmaní je ešte stále vo svojich začiatkoch.

Autori zvolili, vzhľadom na málo známu perspektívu v biblickom výskume, systematický prístup. V prvej časti knihy predkladajú teoretické axiomy pragmatiky, v druhej časti zasa konkrétne príklady aplikácie na biblický text. V úvode prof. Grilli upriamuje pozornosť čitateľa na *komunikačný* charakter Božieho približovania sa k človeku (Hebr 1,1-2a), ktorého základnou charakteristikou je *sprostredkovaná komunikácia* (s. 5 – 7). Avšak k modernému čitateľovi sa táto komunikácia dostáva skrze písané slovo, vo forme písaného textu, čo predstavuje ďalšie sproblematizovanie komunikácie. Práve preto je nevyhnutné spoznať spleť systém komunikácie ako prvý predpoklad k lepšiemu chápaniu Biblie. Čitateľovi nesmie ujsť „varovanie“ autorov, v ktorom zdôrazňujú, že pragmatika nie je alternatívnou metódou k ostatným (historicko-kritická, naratívna, rétorická atď.), ale je komplementárnou perspektívou, ktorá je vnímavá na pragmatický potenciál textu (s. 7).

Prvá časť *Komunikácia a pragmatika: teoretické aspekty* sa delí takto: *Interpretácia a čin. Pragmatický aspekt biblického textu* (s. 11 – 46); *Otázky kontextu: vplyv kontextu na text* (s. 47 – 82); *Lingvistické akty: vplyv textu na kontext* (s. 83 – 120). V druhej časti *Komunikácia a pragmatika: čítanie biblických textov* autori predkladajú tri pasáže, ktoré analyzujú z perspektívy pragmatiky: *Vzťah s Bohom. Iz 58,1-14* (s. 121 – 160); *Posledné a predposledné slová. Mt 5,1-12* (s. 163 – 202); *Nasledovanie a milosrdenstvo. Mt 9,9-13* (s. 203 – 238). V závere monografie nájde čitateľ reprezentatívnu bibliografiu k pragmatickej a komuni-kačnej problematike a rovnako aj bibliografiu k vybraným biblickým statiam (s. 240 – 252).

Impulz k takémuto hermeneutickému prístupu treba hľadať v 60. rokoch minulého storočia, kedy došlo k znovuobjaveniu jazyka ako prostriedku komunikácie, a nielen ako zdroja informácií. Druhým dôležitým momentom bolo uvedomenie si performatívneho aspektu slova (slovo koná, vplýva, vyzýva, nalieha... a nielen informuje). A nakoniec to bol dôraz, ktorý II. vatikánsky koncil kládol na Božie slovo, ktoré sa vtelilo do ľudského slova (DV 12). Dokument Pápežskej biblickej komisie *Interpretácia Biblie v Cirkvi* (1993) okrem iného zdôrazňuje dôležitosť jazyka a využitia jeho mechanizmov k lepšiemu porozumeniu Božieho slova. Pragmatický alebo pragmalingvistický prístup – ako zdôrazňujú autori – nenahrádza historicko-kritickú metódu ani ostatné metódy, ale ponúka komplementárnu perspektívu, ktorá oslobodzuje vnímanie textu od jeho čisto historického pohľadu. Nezdôrazňuje *len* historického autora a jeho úmysel.

Veľmi dlho sa biblický text považoval za okno do dejín, a následne text zostával uväznený v historickej minulosti. Biblia sa stala hermeneuticky uzavretou knihou (s. 13). Pragmatický prístup odкрýva mechanizmy predovšetkým komunikácie skrze písaný text a takto ukazuje na Bibliu ako komunikačnú udalosť. Napomáha tak realizáciu dialógu medzi svetom textu a svetom čitateľa, ku ktorému dochádza v procese čítania (s. 14). Treba dodať, že nejde o komunikáciu uskutočnenú *vtedy a tam*, ale aj o *tu a teraz*. Z tejto perspektívy prekračuje prístup, ktorý chápe *pragmatiku* textu iba v jeho dejinnom kontexte a až v druhom kroku odкрýva pôsobenie textu na reálneho čitateľa¹. Pragmatická analýza tohto typu nerieši úspešnosť komunikácie v historickom kontexte, ani pôsobenie textu v dejinách.

Pozadie takéhoto vnímania textu a samotného procesu čítania spolu s konceptom komunikácie nachádzame v bohatej diskusii v oblasti filozofie jazyka a literárnej vedy. Stačí si spomenúť na autorov, ako sú Austin, Searle, Jakobson, Eco, Ricoeur, Weinrich, Iser, Gadamer, Wittgenstein, Verschueren, Grice a ďalší. Prvú axiómu tohto uvažovania možno zhrnúť nasledovne: Hovoriť a písať sú dve formy toho istého jazyka, pretože ich „podhubím“ je ten istý jazykový systém. Avšak obidve využívajú rozdielne charakteristiky systému a svoj potenciál získavajú rozdielnym spôsobom (s. 33). Druhá axióma je charakter samotného textu, ktorý sa analyzuje. Každý text spúšťa istý typ stratégie, ktorý usmerňuje interpretáciu. Preto je nutné objavovať textové stratégie, ktoré sa nachádzajú v samotnom texte a ktoré sú princípmi správnej interpretácie (s. 35, 164). Autor tvorí svoj text s úmyslom odovzdať ho čitateľovi, ktorý text pochopí. Tvorí tak, aby jeho stratégie (morfologické, syntaktické, sémantické, štylistické...) mohli byť s úžitkom „odhalené“. Tieto textové stratégie kodifikácie a dekodifikácie – ak zostaneme pri terminológii komunikácie – nazývame implicitným (modelovým) autorom a implicitným (modelovým) čitateľom (s. 36 – 38). Nejde však o stotožňovanie reálneho autora a reálneho čitateľa, ale o odhaľovanie intencie reálneho autora, ktorá je formulovaná v samotných štruktúrach textu. Reálny autor zanecháva za sebou textovú stratégiu na úrovni genézy diela (implicitný autor) a v procese kvalifikovaného, analytického čítania sa tieto stratégie odhaľujú (implicitný čitateľ ako interpretačná stratégia). Nakoniec dochádza k stretnutiu horizontov (Ricoeur), k dialógu, v ktorom čitateľ nielen chápe text, ale začína „chápať aj seba samého v perspektíve textu“ (s. 38).

Štúdium textových stratégií – okrem klasického rozvrhu historicko-kritickej metódy a literárnej kritiky – v sebe zahŕňa aj adekvátnu analýzu „povedaného“ (napísaného, sémantika pre zjednodušenie) a „mieneného“

---

¹ Porov. POKORNÝ, Petr: *Hermeneutika jako teorie porozumění. Od základních otázek jazyka k výkladu Bible*, Praha: Vyšehrad, 2006, 49-52, 194-201.

(pragmatika). Všetky slová sa nachádzajú vždy v istom kontexte, ktorý vplýva podstatnou mierou na intencionálny potenciál textu. Kontextová závislosť, podmienenosť, je podstatnou vlastnosťou ľudského jazyka (aj v písanej forme). Pre lepšie pochopenie úvodný príklad z 2. kapitoly:

Fínsko, začiatok mája, Helsinská univerzita. Vonku slnečno, 17 stupňov. Pre Fínov príjemné teplo. Otvorené okná. Prednášku začína profesor z Konga. Po chvíľke poznamená, že „dnes je trošku sviežo, však?!“. Študenti sa nechápavo pozerajú na seba, veď konečne je teplo! Jednému z nich „dôjde“ a zatvorí okná. Profesor sa poďakuje a pokračuje v prednáške. (s. 47)

Intencionalita výpovede sa nekryje so sémantikou tej istej výpovede. Všetko závisí od kontextu. Význam výpovede závisí od kontextu, v ktorom sa realizuje (s. 55, 110 – 113). Kontext sa konštruuje v procese analytického čítania nasledovne:

- *text* a *ko-text* (vrstva diskurzu vo svojej morfológicko-syntaktickej, štylistickej a sémantickej koherencii spolu s textom, ktorý vybranú pasáž predchádza a po nej nasleduje);
- *naratívna štruktúra*;
- *kompetencie* (encyklopédie) – systém poznatkov *predpokladaných* autorom a *konštruovaných* počas procesu čítania. Ide o referenčný systém, ktorý sa tvorí na základe predchádzajúcich poznatkov, interpretácií už čítaných textov, skúseností atď. V prípade začiatku Mt autor predpokladá poznanie významu genealógií, staro-zákonných prorociev o Mesiášovi (a SZ vôbec). Konštruovaná encyklopédia sa vytvára v priebehu rozprávania Mt, kde autor napríklad odhaľuje, že dávidovský Mesiáš je zároveň Trpiacim služobníkom Pána.

Tento typ analýzy smeruje k formulovaniu ilokučnej intencie autora, ktorá sa nachádza v samotnej štruktúre textu. Na základe výskumov Austina, Searla a Grice hovoríme o troch typoch rečových skutkov – činov: lokučný (sémanticko-syntaktická výpoveď), ilokučný (čo sa robí, keď sa hovorí-píše: presviedčať, varovať, nabádať, chváliť, karhať) a perlokučný (čo sa robí hovorením: dosiahol zmenu, prinavrátil utekajúcich, povýšil alebo oslobodil...). Tieto rečové skutky sú tri perspektívy jedného textu. Mnohokrát ilokučný skutok je nepriamy. Napríklad Iz 1,13: „Neprinášajte viac márnú obeť, ona je mi dymom ošklivým.“ Ilokučná sila alebo čin je *prikaz*, vyjadrený aj imperatívom slovesa. Avšak ten istý skutok sa vyjadruje nepriamo, skrze afirmáciu, v Iz 1,11: „Načo mi množstvo vašich obetí? – hovorí Pán. Nasýtený som zápalmi baranov a tukom krmných teliec; v krvi býčkov, baránkov a capov nemám zaľúbenie.“ Cieľom pragmatickej analýzy je teda odhaliť ilokučnú silu, intenciu textu ako spôsob vplyvania na čitateľa. Týmto spôsobom sa odhaľuje svet textu, horizont textu, ktorý sa konfrontuje v mysli reálneho čitateľa

s jeho vlastným videním sveta. Takto dochádza k dialógu, ku komunikácii medzi Božím slovom a jeho čitateľom. Do ľudského šatu vtelené Božie slovo (*DV* 12) práve kvôli svojmu bytiu, prebývaníu v ľudskom tele, využíva princípy medziľudskej komunikácie.

V druhej časti monografie (s. 121 – 240) autori predkladajú tri pasáže na pragmatickú analýzu. Dotkneme sa analýzy Mt 5,1-12 s'aby preddavok, *ochutnávka*. Textové stratégie, ktoré používa autor, okrem iného obsahujú aj narážky na starozákonné texty a citácie, ktoré podstatne ovplyvňujú implicitného čitateľa v jeho chápaní hlavnej postavy, Ježiša. K 5. kapitole Mt sa dostáva s vybudovanou, konštruovanou kompetenciou: vidieť Ježiša vo svetle SZ a čítať prítomnosť Ježiša vo svetle biblickej minulosti. K tomu slúžia okrem iného aj autorove poznámky „a stalo sa to, aby sa naplnilo...“. Autor upozorňuje čitateľa aj na „škandály“, ktoré tieto dejiny so sebou nesú (cudzinky v genealógii) a ilokučná sila/intencia spočíva v príprave čitateľa na škandál „Ježiš z Nazareta“: ukrižovanie. Celý Ježišov príbeh je však pokračovaním Božieho zasahovania do dejín (Mt 4,17). Toto tvorí časť ko-textu (všetko, čo predchádza, a aká je jeho funkcionálnosť) (s. 165 - 169).

Morfologická a syntaktická analýza pasáže ukazuje na samotný text a jeho kohéziu. Poznámka o výstupe na horu a Ježišovo sedenie dotvára kontext a dáva udalosti výnimočný charakter. V štylistike si treba všimnúť emfatické postavenie *makarioi*, ktoré sa syntakticky viaže v prítomnom čase: „blahoslavení (sú) chudobní v duchu...“ Jednotlivé výpovede by mohli byť formulované aj inak: „Chudobní v duchu sú blahoslavení, lebo... Plačúci sú blahoslavení, lebo...“ Prvé a ôsme blahoslavenstvo (vv. 3 a 10) je formulované v prítomnom čase („ich je“) a tvoria inklúziu k šiestim blahoslavenstvám, ktoré sú formulované v budúcom čase: „budú potešení, budú dedičmi...“

Avšak čitateľ musí dbať na *nie grécke* pozadie textu, a tak časy v semitskej gramatike hovoria viac o vide než o čase, čiže o vide dokonavom alebo nedokonavom (s. 170 – 173). Zmienené kategórie ľudí sú požehnané, blahoslavené, lebo Boh je blízko a on zaručuje realitu požehnaní. Afirmatívna forma výpovede je však *komisívna* (záväzok realizácie), teda samotný Boh sa zaručuje, spôsobuje, že tieto kategórie sú požehnané (s. 198).

Aká je pragmatická funkcia/ilokučná sila danej syntaktickej a štylistickej štruktúry? Mt predkladá svojim poslucháčom slobodné Božie konanie v Ježišovi z Nazareta, ktoré je napĺňaním starozákonných proroctiev a pokračovaním Božieho účinkovania v dejinách. Zároveň sa zaručuje, že skôr, než niečo žiada (Mt 5,16–7,20), sám dáva: *už sú* blahoslavení. V dôsledku toho je konanie, napĺňanie požiadaviek Kráľovstva, tiež výsledkom daru Boha Izraela (s. 195 – 198), a preto je realizovateľné, nie je neuskutočiteľnou ťarchou. Implicitný čitateľ prijíma tento

dar a vykročí za Ježišom. Stretnutie horizontov však spočíva v tom, či reálny čitateľ, ktorý odhalil tento ilokučný zámer, prijíma túto perspektívu a na jej základe „prepíše“ svoje postoje. Zostáva slobodný aj neprijat' ju.

V závere môžeme konštatovať, že monografia je výbornou úvodnou štúdiou do problematiky textovej komunikácie, aplikovanej na biblickú exegézu. Hoci autori pripúšťajú začiatkový, úvodný, ešte stále vo fermentácii sa nachádzajúci profil prístupu, predsa výskum za posledných tridsať rokov dospel ku koherentnému systému analýzy, v ktorej sa postupy historicko-kritickej a ostatných metód využívajú z perspektívy komunikačnej a pragmatickej. Zjednodušene by sme mohli povedať: prečo takto, a nie inak použil autor svoj materiál? Aká je ilokučná sila výpovedí v dialógoch alebo v monológu? Aká je ilokučná sila syntakticko-štylistickej štruktúry? Ktorým smerom riadi komunikačný proces? Akú odpoveď dáva implicitný čitateľ na daný komunikačný impulz? Aký vplyv vytvára tento impulz spôsobom textovej stratégie na čitateľa?

*Róbert Jáger
Dominikánske nám. 13
043 43 Košice
Slovenská republika*

GRILLI, Massimo: *Evanjelium podľa Jána: Úvod a teológia (Biblica)*. Preklad Iveta Zemková. Predslov k slovenskému vydaniu Iveta Strenková, Ružomberok: Katolícke biblické dielo, 2017. 166 s. ISBN 978-80-89120-49-9.

Publikácia talianskeho exegéty Massima Grilliho *Evanjelium podľa Jána: Úvod a teológia* je už jeho piata kniha preložená do slovenského jazyka a vydaná na Slovensku Katolíckym biblickým dielom. Slovenský čitateľ tak dostáva do rúk – po knihách venovaných jednotlivým synoptickým evanjeliám a Skutkom apoštolov – i dielo venované poslednému kánonickému evanjeliu. Autor knihy je slovenskému publiku už pomerne známy, a to i vďaka sérii prednášok, ktoré predniesol v roku 2014 na pozvanie Katolíckeho biblického diela. Massimo Grilli je profesorom biblickej teológie Nového zákona na Teologickej fakulte Pápežskej univerzity sv. Gregora v Ríme. Zaoberá sa prevažne synoptickými evanjeliami. Jeho metodológia má dve ohniská – biblicko-teologickú a pragmatickú interpretáciu.

Titul recenzovanej publikácie *Evanjelium podľa Jána* prezrádza objekt záujmu a podtitul *Úvod a teológia* jej cieľ, ktorým je podať „historicko-literárne súradnice pre pochopenie štvrtého evanjelia“ (s. 7) a prostredníctvom interpretácie vybraných textov štvrtého evanjelia priblížiť jeho teologické poslanstvo, ktoré „sa točí okolo motívu cesty viery“ (s. 8). Ako prezrádza sám autor v úvode (s. 7 – 8), táto kniha je záverom série „krátkych komentárov k evanjeliám a ku Skutkom

Contents

Treaties

<i>Mykhaylyna KLUSKOVÁ</i> The Motif of Land as an Object of Ownership in Psalm 37	137-152
<i>Martina KORYTIAKOVÁ</i> On the Meaning of εἰς παρεμβολὰς αὐτοῦ in Jdt 16:2b	153-174
<i>Pavel VILHAN</i> The Book of Sirach Full of Inspiration	175-185
<i>Alfio Marcello BUSCEMI</i> Paul of Tarsus and Mother Church of Jerusalem	186-207
<i>Helena PANCZOVA</i> The Technique of Translating from Biblical Greek (4): An Analysis of the New Slovak Translation of Psalms 50(51)– 74(75) According to the Septuagint	208-249

Notes

<i>Blažej ŠTRBA</i> The Influence of the Latin <i>misericos</i> on the New Testament Translation “merciful”	250-259
Reviews	260-277
Communications and References	278-282

Obsah

Štúdie

<i>Mykhaylyna KLUSKOVÁ</i> Motív zeme ako predmetu vlastníctva v Žalme 37	137-152
<i>Martina KORYTIAKOVÁ</i> On the Meaning of εἰς παρεμβολὰς αὐτοῦ in Jdt 16:2b	153-174
<i>Pavel VILHAN</i> Kniha Sirachovcova plná inšpirácie	175-185
<i>Alfio Marcello BUSCEMI</i> Pavol z Tarzu a materská Cirkev z Jeruzalema	186-207
<i>Helena PANCZOVÁ</i> Technika prekladu z biblickej gréčtiny (4): Analýza nového slovenského prekladu žalmov 50(51)–74(75) podľa Septuaginty	208-249

Poznámky

<i>Blažej ŠTRBA</i> Vplyv latinského <i>misericors</i> na novozákonnú prekladovú voľbu „milosrdný“	250-259
Recenzie	260-277
Správy a oznamy	278-282